

ohia he ahi ngarehu ki roto. Ka punia te tatau me te mataaho kei uru mai te anu ka piki te mahana. Ka ngongoa e nga tangata, ka tahuna hoki e te ahi te hau pai o te ahiahi. Ka kino te "ea" o te whare. Ka mare te mea "kahi." Ka tuha, ki raro ranei o nga waikawa, ki te taha ranei o te takuahi. Kei roto nga ngarara kakano" o te "kahi" i te mare. Ka maroke ka hanunu ki roto i te puehu ka rewa ki runga ka ngongoa e nga tamariki, kei te hemanawa nga tamariki i te "ea" kino o te whare i punia ra. Ia po, ia po, ko te ahua tenei. Ka pangia nga tamariki, tetahi ranei e te "kahi" o te matua. Ka kiia na te "*kai-whai-whaia*" i whakarite kia heke te mate ki nga tamariki: ara, kia hoatu e te matua "kahi" tona "kahi" ki tona tamaiti, ki ona tamariki ranei. *Kia matau nei E hāra i te "tamaiti-tanga" i heke a; te "kahi" kia ia; engari na tona pa-tata, piri hoki ki tona matua "kahi."* E wareware ana i o tatau hoa whakapono ki te whaiwhaia, *ko te tipuna o te mate ko te kuare ki nga ture o te ora.* Ko te hua o te kuare ko te mae i roto i te whare "ea" paru. Ko te tukunga iho, ko te hoatu i te "kahi" ki tona uri, ki ona uri ranei. Kaare he "kehua" e puta i roto i tenei whakamarama. Otira, ko te "Kehua" nui tonu, ko te *kuare raua ko tona punua ko te papu.*

UPOKO II.

He Mate Whakaatu.

Ko ia nei tetahi o nga mate e whakahaua ana e te Ture kia whakaaturia ki te Tari o te Ora. Tenei ropu mate e kiia ana, he "notifiable diseases"

I te tau 1926, ko te tokomaha o nga tangata "mate-kahi" i whakaatutia e nga takuta o te tatau whenua ki te Tari o te Ora 1318. I te tau 1925, 1247 te tokomaha. Ko te take i whakaatutia ai ki te Tari o te Ora, ko tenei Tari hoki te kai-Tiaki i te ora o te katoa. Ma te Tari e tuku mai ona tangata tirotiro hei tohutehu i te hunga kahi, kia whaiti ai te mate kei horapa ki te katoa.

I roto i nga tau kotahi tekau, timata i te tau 1914 ki te tau 1923, e 7902 nga tangata o Nui Tireni i hemohemo i nga tu ahua katoa o te mate kahi. Timata i te tau 1917 tae mai ki te tau 1927, e 7753 te parekura a te kahi. I te tau 1927, e 727 nga tangata a te kahi i iki ai ki te po. Ko awherika ki te Tenga te wahi iti te kahi. Ko Ahitereiria kei runga ake, ko Nui Tireni kei runga tata ake. Nga whenua kei runga te tokomaha o nga tupapaku a te kahi, ko Tiamana ko Peina, ko Ireland, ko Norway, ko Paranihi, ko Tiapani me Finland. I Tiapani i te tau 1920, e 22 tupapaku kahi i roto i te 10,000 tangata. I Nui Tirenui, e 5 ano tupapaku kahi, i roto i te 10,000 tangata. Ka marama tatau kei nga whenua katoa o te ao te mate nei e tope ana i te tangata. Ko tetahi whakahua a nga Nupepa o te Ao mo te mate kahi ko te "*White Plague*" ara, ko te "*Mate uruta o Nga Iwi Kiri-ma.*"